

Zavarovanje & Promet

Pomen zavarovanja: Zavarovanec prevali možne finančne posledice nevarnosti na zavarovalnico.

Individualno zavarovanje

- * prostovoljno (izjema avtomobilsko)
- * prispevek odvisen od velikosti tveganja
- * storitve so individualno dogovorjene

Socialno zavarovanje

- * obvezno po zakonu
- * prispevek temelji na socialnih izhodiščih
- * storitve ni mogoče individualno določati
- * delodajalec in delojemalec plačujeta prispevke

Udeleženci v zavarovalni pogodbi:

- * Zavarovalnica: prevzame tveganje, prejme premijo, ponudi storitve.
- * Sklenitelj zavarovanja: sklene zavarovalno pogodbo, plačuje premijo.
- * Zavarovanec: prejme zavarovalno storitev, ni nujno sklenitelj zavarovanja.
- * Upravičenec: izplača se mu zavarovalna vsota.
- * Zavarovalni zastopnik: posreduje pri zavarovanju.
- * Pozavarovanec: del tveganja prevzamejo druge zavarovalnice.

Vrste zavarovanja:

1. Premoženjsko – nevarnost povezana s premoženjem.

- * zavarovanje stvari
- * transportno z. (prevoz)
- * z. pravic (posojila)
- * z. pred naraščanjem stroškov (avtomobilsko, pred stroški pravljanja) + sistem bonus/malus – npr. ko daš kuponček se ti naslednje leto premija zviša, če ne povzročiš nesreče se ti zniža
- * z. pred izgubo prihodka (škoda, ki povzroča izgubo prihodka)
- * **zavarovalni sveženj (zavarovalnica poveže več zavarovanj skupaj)**

2. Osebno

- * prostovoljno zdravstveno z.

Zavarujemo lahko: izdatke, ki nastajajo zaradi bolezni
izgubljeni zaslužek v obliki dnevnega nadomestila

- * nezgodno z.

Zavarujemo: stroške zdravljenja, izgubljeni zaslužek ...

+ dodatno: za invalidnost, dedičem v primeru smrtne nesreče.

- * življenjsko – plačilo:

smrt zavarovanca
doživetje določene starosti
pretek zavarovalne dobe

Individualno zavarovanje

1. Zavarovanje pred škodnim dogodkom – odškodnina neodvisna od dejanske škode, ker je težko ugotoviti kakšna je bila škoda npr. zlom noge.

2. Zavarovanje pred škodo – odškodnina odvisna od dejanske škode npr. če zgori hiša.

Razmerje med škodo in odškodnino:

* zavarovanje na prvi riziko – odškodnina je omejena z zavarovalno vsoto

* polno zavarovanje – vrednost zavarovane stvari

* zavarovanje do nove rednosti – dobiš toliko denarja, da si lahko kupiš novo stvar po trenutni tržni ceni.

* zavarovanje do dejanske vrednosti – dobiš tolikšno vrednost, kot jo je imela zavarovana dobrina na dan nastanka škode.

Nadzavarovanje – prizna se samo zavarovalna vrednost.

Podzavarovanje – če je zavarovana vsota nižja od zavarovalne vrednosti, plača zavarovalnica v primeru delne škode ustrežni del zavarovalnine. V primeru popolne škode plača le zavarovalno vrednost.

Zavarovanje s franšizo – del škode, ki ga mora zavarovanec plačati sam.

Gospodarski pomen zavarovanja:

* Preoblikovanje nevarnosti v stroške – plačamo premijo, imamo strošek, vendar točno vemo kakšen je ta strošek.

* Če se zavarujemo nam banka raje da posojilo in s tem banka da tudi več posojil.

* Zavarovalnica lahko tudi posoja denar, ker ne porabi vsega za odškodnine.

Promet

Pošta si je pridržala pravico do posredovanja pisnih sporočil – ima monopol. Opravlja plačilni promet in telekomunikacijsko službo.

Železnica

Vrste pošiljk:

* kosovna (sod) – omejitev le teža, izpolniti tovorni list. Naloži železnica brezplačno, za dostavo poskrbi železnica.

* vagonska (odprte, zaprte, hladilniki) – odvisno od vrste blaga. Naloži pošiljatelj, razloži prejemnik.

* zbirna – pošiljke, ki gredo v isto smer jih špediter zbere in vse na enkrat pošlje.

Kombiniran prevoz – kontejnerji se prevažajo z različnimi prevoznimi sredstvi.

Prednosti:

* racionalna in cenejša preložitvev

* zaščita blaga pri prevozu in premeščanju

* prihranki pri ovojninah in skladiščenju

* večja varnost npr. pred tatvino

* hiter prevoz ponoči

* preusmeritev težkega blaga s ceste na železnico.

Prevoznina je odvisna od:

* vrste pošiljke

- * načina prevoza
- * vrste blaga
- * razdalje
- * teže blaga

Notranji promet:

- * **navadni** – navadni vlaki, običajni prevozni rok)

Izročilni rok = odpravni (24 ur) + prevozni (24 ur za 250) + dopolnilni rok.

Tarifa: odvisna od teže in razdalje (tarifne tablice)

- * **ekspresni** – prtljažni vagoni potniških vlakov
- * **kurirski** – na vlaku skrbi za pošiljke osebje

Vagonske pošiljke so:

- * redne
- * pospešene
- * rokovne
- * v dogovorjenem prevozu (pošiljatelj in prevoznik se dogovorita za prevozne pogoje in cene)

Tovorni list – prevozna pogodba med pošiljateljem in železnico. Z debelo črto obrobljena okenčka izpolni železnica, ostale pošiljatelj.

RID – nevarne snovi.

CIM – mednarodni promet – enotna listina za vse vrste vagnskih pošiljk.

Plačilo prevoza – po dogovoru, možnosti:

- * pošiljatelj plača prevoz
- * pošiljatelj plača prevoz + določene stroške
- * pošiljatelj plača prevoz + izročanje
- * pošiljatelj plača stroške do določenega zneska

Duplikat tovrnega lista – pošiljatelj razpolaga s pošiljko po odpravi blaga, dokler ga ne prevzame prejemnik.

Železnica odgovarja za:

- * prekoračitev izročilnega roka
- * škodo na blagu od prevzema do izročitve pošiljke (blago se lahko izgubi, delno izgubi, poškoduje)

Železnica ne odgovarja: (mora dokazati, da ni odgovorna)

- * pošiljatelj je tovor neprimerno naložil
- * višja sila
- * zaradi posebnih lastnosti blaga, slabega pakiranja

Železnica mora plačati odškodnino:

- * če je prekoračila izročilni rok
- * pri poškodbah pošiljke se upošteva zmanjšana vrednost pošiljke

Cestni promet:

- * tovorni promet kot podjetniška dejavnost
- * prevoz za lastne potrebe – prevažanje blaga s tovornjaki, ki ga opravljajo podjetja za lastne potrebe.

Prevozna listina je tovorni list (enako kot pri železnici)

Poenostavljen **mednarodni promet**, ker so bili sprejeti sporazumi:

- * CMR – mednarodni sporazum o prevozni pogodbi
- * TIR – olajšan prehod čez mejo. Zaplombirajo tovornjake. Pomen: hitrejša odprava na meji.

Prednosti cestnega prometa pred železnico:

- * od vrat do vrat brez prekladanja
- * manjši stroški in nevarnosti
- * možno po vseh poteh – ni vezano na tirnice

Slabosti cestnega v primerjavi z železnico:

- * potrebne velike površine za ceste
- * izpušni plini
- * hrup
- * pogostost in stroški nesreč

Notranja plovba

Vrste plovbe:

- * vlečni prevoz
- * prevoz s potiskanjem
- * potisna naveza
- * tehnika **LASH** – kombinacija pomorskega in rečnega prevoza; izognemo se pretovarjanju.

Vrste plovbe:

Linijska – ladje vozijo po voznem redu
Prosta – domenjeno posebej

Prevozne listine:

- * **rečni prevozni list** (prevozna pogodba)
- * **nakladnica** (potrjuje samo sprejem blaga) in je:
 - Imetniški papir (s tem dobiš blago)
 - Orderski papir (prenašanje)
 - Tradicijski papir (daje pravico do blaga)

Tarife v notranji plovbi – upoštevajo težo, prevozno pot, vrednost blaga, hitrost prevoza

Gospodarski pomen:

- + nizki prevozni stroški, poceni blago
- počasen prevoz, odvisen od vremenskih razmer

Pomorska plovba

Pristaniške naprave – ceste, terminali, rampe, mostički, skladišča, žerjavi

Prevozi v pomorski plovbi: **linijska** in **prosta** plovba.

Pogodba o prevozu

- * Ladjarska pogodba (čarter) – določijo se stroški, čarterska pristojbina, čas in oblika plačila.
- * Pogodba o prevozu kosovnega blaga – ladjar potrdi sprejem blaga za prevoz in se zaveže, da bo blago izročil prejemniku v namembnem kraju.

Tarife v pomorski plovbi: upoštevajo težo, prevozno pot, vrednost blaga.

Kombinirana tarifa – direktna tarifa, izstavi se ena listina in velja za celoten prevoz.

Gospodarski pomen pomorske plovbe:

+ poceni prevoz razsutega tovora na velikih razdaljah

- negativni vplivi na okolje

Zračni promet

Čarterski prevoz – čas in pot poleta določamo po potrebi.

Mednarodna združenja

* **IATA** – zveza nacionalnih letalskih družb; namen: poenostavitev in poenotenje mednarodnega zračnega prometa – dogovarjanje o cenah.

* **ICAO** (organizacija OZN) namen: tehnične izboljšave civilnega letalskega prometa, povečanje varnosti, izključitev konkurence.

Tarife v zračnem prometu

* splošne blagovne – podlaga za druge tarife. Upoštevajo težo in razdaljo.

* razredne – za določene vrste blaga s pribitki oz. odbitki.

* specifične – za določene vrste blaga na določenih razdaljah.

* kontejnerske – pri uporabi kontejnerjev (nižje tarife, ne glede na težo)

Gospodarski pomen zračnega prometa:

+ * hitrost

* pazljiv prevoz brez prekladanja

* primerna oblika prevoza za blago visoke vrednosti, hitro pokvarljivo blago.

- * premajhna izkoriščenost

* ogrožanje okolja (hrup)

! **Letalski tovorni list** – listina za prevoz